

dok je područje zaleđa bilo podijeljeno u županije. Slavonija je od 11. stoljeća bila zaseban dio unutar Ugarskog Kraljevstva. Autori isto tako sugeriraju da se društvena, politička i geografska diferencijacija regija na jednak način odražavala i u zakonima i u institucijama na terenu. Dalmatinske komune same su donijele svoje statute ili su oni donošeni pod mletačkim utjecajem. U Istri su statuti bili slični, ali je mletački utjecaj bio manje naglašen. U izvangradskim područjima Hrvatske pravne spise najvećim dijelom sačinjavaju zbirke lokalnih običaja na koje su mogli utjecati trenutni opći tokovi razvoja prava u čitavom Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu, ali i neki posebni lokalni uvjeti. Kvarnersko područje pokazuje mješavinu pravne kulture prisutne u drugim dijelovima Kraljevstva, dok Slavonija, zbog svojih bližih veza s Ugarskom, pred znanstvenike postavlja još jedan dodatni skup pravnih utjecaja.

Te podijele se uglavnom slijede i u ostatku djela. Svaka od tih regija i njezini zakoni tretiraju se zasebno. Tako se prvi dio odnosi na zakone Dalmacije, u koje je uključeno petnaest statuta. Drugi su dio zakoni Istre, gdje se opisuje trinaest statuta. Za hrvatske zakone autori donose sedam dokumenata, dok u četvrtom dijelu prikazuju pet primjeraka zakona s Kvarnera. Posljednji je dio Slavonija, na koju se odnose četiri unosa. Iločka pravna knjiga ovdje nije uključena zbog jednostavnog razloga – Ilok je u 16. stoljeću bio dio Ugarske, a tekst tog zakona prije svega prenosi odredbe ugarskog tavernikalnog prava.

Podaci o svakom pravnom tekstu donose se uniformno. U svakom od slučajeva čitatelj saznaje kada je pravni dokument sastavljen i pod kojim se okolnostima odvijala njegova produkcija. Isto se tako donosi i opis sadržaja samih dokumenata te podaci o sačuvanim rukopisima i modernim izdanjima ukoliko ona postoje. Uključeno je i pozivanje na literaturu koja se specifično bavi pitanjima tih pravnih tekstova. Kao što je i očekivano, najveći je dio literature na hrvatskom jeziku, no oni koji koriste samo zapadnoeuropske jezike profitirat će od uključivanja literature na engleskom, njemačkom ili talijanskom jeziku, kada ona postoji.

Jasno je da je ovdje riječ o važnom i neprocjenjivom djelu – jedino je te vrste na engleskom jeziku te će pružiti zainteresiranim čitateljima solidnu osnovu za daljnje istraživanje hrvatskog i slavonskog prava. Štoviše, autorima, uredniku i izdavaču treba čestitati i na činjenici što su omogućili da djelo bude dostupno preko Interneta, i to besplatno.

Christopher Nicholson

Norbert C. Tóth, *A székes- és társaskáptalanok prépostjainak archontológiája 1387-1437 / Die Archontologie der Präpste der Cathedral- und Stiftskapitel in der Zeit des Königs Sigismund, in Ungarn (1387-1437)*, Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 4, Budapest 2013., 92 str.

Norbert C. Tóth član je znanstvene skupine za istraživanje mađarskog srednjovjekovlja (*Magyar Medievalisztikai Kutatócsoport*) pri Mađarskoj akademiji znanosti i sadašnji urednik zbirke isprava nastalih u razdoblju vladavine rimsko-njemačkog cara te hrvatsko-ugarskog i češkog kralja Žigmunda (1387-1437.) *Zsigmondkori oklevéltár*. Djelo koje ovdje prikazujemo jest njegov priručnik iz arhontologije, specifične pomoćne povijesne discipline koja se bavi utvrđivanjem kronološkog redoslijeda nositelja različitih razina državne ili vjerske vlasti unutar određenog vremenskog razdoblja.

Na prostoru Kraljevine Ugarske tijekom razvijenoga i kasnog srednjeg vijeka postojala je praksa oslanjanja vladara pri upravljanju državom na mrežu crkvenih institucija, kojima je u tu svrhu davao status vjerodostojnog mjesta (*locus credibilis*). Baveći se tako ispravama iz Žigmundova perioda, autor je nastojao utvrditi koje su sve osobe tijekom pola stoljeća njegove vladavine vršile dužnost prepošta katedralnih i zbornih kaptola. Budući da je hrvatski povijesni prostor jednim dijelom bio uključen u rečenu državnu tvorevinu, njegovi su rezultati

dragocjeni ne samo za mađarsku, nego i za hrvatsku historiografiju. Pri tome je potrebno upozoriti kako je autor, u skladu sa shvaćanjima suvremene mađarske medievistike, obradio i prikazao podatke vezane samo uz institucije s prostora srednjovjekovne Slavonije (Zagrebački, Čazmanski, Požeški i Đakovački/Bosanski kaptol), ali ne i Kraljevine Hrvatske i Dalmacije.

Autor je svoju knjigu podijelio na 49 manjih cjelina pri čemu podaci za svaki pojedini kaptol čine zasebno poglavlje. Nakon *Uvoda* (7-10) u kojem autor govori o stanju obrađene građe i dosadašnjim dosegima mađarske arhontologije u sklopu suvremene historiografije, slijedi pregled literature i zbirki izvora (11-16), te popis kratica (17). U narednim odjeljcima pregledno su, abecednim redom prema mjestima obavljanja dužnosti, u vidu tablica dani popisi prepošta kaptola koji su tu funkciju obnašali između 1387. i 1437. godine (21-74). Uz njihova imena, ovisno o dostupnosti informacija, zapisano je ime njihovih očeva, istaknuta godina spominjanja u povijesnim vrelima, naveden stupanj njihovog obrazovanja, kao i ostale dužnosti koje su obnašali unutar crkvene hijerarhije i tadašnje "državne uprave". Svi navodi potkrijepljeni su podacima iz izvornog materijala navedenim u fusnotama. Na kraju se nalazi koristan popis imena svih prepozita prema abecednom redu, popraćen ostalim podacima potrebnim za njihovu identifikaciju (75-92).

Iako jezična barijera predstavlja problem u međusobnoj komunikaciji hrvatske i mađarske historiografije, ovim se priručnikom ipak nije teško služiti, jer su podaci u njemu izneseni pregledno, sustavno i jasno. Oni tako čine solidnu osnovu za daljnje proučavanje različitih aspekata srednjovjekovnog društvenog razvoja i funkcioniranja institucija vlasti. Pomoću utvrđenih temeljnih činjenica koje su nam na ovaj način postale lakše dostupne moguće je sagledati tko su zapravo bile osobe koje su obnašale određene funkcije, kako su napredovale u karijeri, koji su položaj zauzimale u društvu i odakle su potjecale, ali i na koji je način u praksi provođena kraljevska volja. Stoga, na kraju valja pohvaliti ovaj iscrpan rad Norberta C. Tótha u nadi da se mađarska medievistika neće zaustaviti samo na ovom priručniku iz arhontologije, a hrvatska je na sličan način pratiti u znanstvenim naporima u odgonetanju naše zajedničke prošlosti.

Kristina Rupert

Mate Suić, *Pag*, Biblioteka pretisci – faksimili, sv. 3, Ogranak Matice hrvatske u Pagu, Pag 2013., 89 str.

Matica hrvatska Ogranak Pag ove se godine odlučila za izdavanje pretiska knjige *Pag* našeg poznatog arheologa, povjesničara i kulturnog djelatnika, akademika Mate Suića, iz dva razloga: prvo, ove se godine navršilo 60 godina od njenog prvog pojavljivanja, te drugo, zato što je danas ova knjiga veoma rijetka i veoma tražena. Knjiga je pisana stručno, na temelju još neistražene građe i tada dostupne literature domaćih i stranih povjesničara i drugih znanstvenika. Akademik Suić ostavio nam je ovim pregledom paške prošlosti povijesno svjedočanstvo prošlih vremena, prebirući povijesno gradivo i prikazujući burnu, zanimljivu i poučnu prošlost grada i otoka Paga, svoga drugog zavičaja, što ga je na poseban način ljubio.

Knjiga je podijeljena u dva dijela. U prvom dijelu nalazi se *Uvodna riječ* uredništva, te potom *Život i djelo akademika Mate Suića (1915.-2002.)*, koji je sastavio autor ovog prikaza, te *Osvrt na pretisak djela Mate Suića "Pag"*, iz 1953. Miroslava Granića, kao i fotografija akademika Suića, nastala 1956. godine, koja se čuva u fototeci Arheološkog muzeja u Zadru. U drugom dijelu donosi se pretisak Suićeve knjige na 89 stranica.

U svom komentaru *Osvrt na pretisak djela Mate Suića, Pag, 1953.* Miroslav Granić navodi da se Suiću kao ravnatelju Arheološkog muzeja u Zadru pružila prilika da u okviru proslave 510. obljetnice osnutka današnjeg grada Paga napiše pregled paške povijesti s kraćim osvrtom na njegove spomenike. Nakon detaljnog prikaza sadržaja Suićeve knjige, autor u poglavlju